

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Гресь Юлія Олегівна РЕФЛЕКСИВНЕ МИСЛЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО.....	504
Загородній Ігор Вікторович ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПЕРЕВІРКИ НА ПОЛІГРАФІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КАДРОВОГО ДОБОРУ НА СЛУЖБУ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ	506
Колодіна Анна Сергіївна ЩОДО ПИТАННЯ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	508
Хижняк Євген Сергійович, Холод Олег Володимирович ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	511
Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ	512
Шишацька Юлія Олегівна ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	515
Чернов Олександр Віталійович МОДУС ОПЕРАНДІ ЯК ВИЗНАЧНА КРИМІНАЛІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	519
Єленич Світлана Ігравівна ОДЕСЬКА КРИМІНАЛІСТИЧНА ШКОЛА: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ОБ'ЄДНАННЯ ВЧЕНИХ.....	521
Стаурська Олександра Миколаївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ	524
Абу Еласал Анна Олександрівна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ОСІБ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЮ ДОХОДІВ ВІД КОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	526
Алексєєва Ліна Леонідівна ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ	528
Бершавська Анастасія Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПОСОБНИЦТВОМ АГРЕСОРУ	530
Горобець Євген Вікторович ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	531
Єлхін Олексій Володимирович ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ ДОХОДІВ, СФОРМОВАНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	533
Кривда Людмила Русланівна ДОПОМОГА СУДОВО-МЕДИЧНОГО ЕКСПЕРТА (СПЕЦІАЛІСТА) В ОГЛЯДІ ТРУПА НА МІСЦІ ПОДІЇ	535
Кухарук Ігор Миколайович ІНСТИТУТ АДВОКАТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	537
Кучеров Дмитро Сергійович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОКОНТРОЛЮ ОСОБИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	539
Луцюк Роман Петрович СТРУКТУРА ТА ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	541
Макогін Ірина Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ	543
Мурашко Анастасія Сергіївна МОДЕЛІ ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА-ПРОФАЙЛЕРА В МЕЖАХ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	545
Наумович Ігор Сергійович ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НЕБЕЗПЕЧНИХ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	546
Паламарчук Олексій Олександрович ЩОДО ПИТАННЯ НАДАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ У СКЛАДІ ЗЛОЧИННОГО УГРУПУВАННЯ.....	548
Пишненко Ірина Юрївна КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	551

Загородній Ігор Вікторович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент,*

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПЕРЕВІРКИ НА ПОЛІГРАФІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КАДРОВОГО ДОБОРУ НА СЛУЖБУ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ

Важливою формою використання можливостей поліграфологічної перевірки відповідно до вітчизняного законодавства є проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням комп'ютерного поліграфа щодо осіб, які претендують на прийняття на службу або на зайняття конкретних посад у різних правоохоронних органах. Сучасне законодавство та практика його реалізації показує, що опитування із застосуванням поліграфа проводяться при працевлаштуванні до органів Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки України [8], Державного бюро розслідувань [9], Національного антикорупційного бюро України [3], Державної прикордонної служби України [1], в Офіс Генерального прокурора [2], Національну поліцію України [5; 10], Державній податковій службі України [7]. Більше того, існує тенденція визначення широкого кола завдань, які можуть вирішуватися за рахунок проведення опитування на поліграфі, а відповідно і коло суб'єктів, які можуть його проходити. Зокрема, найновішим вітчизняним правовим актом є Інструкція з організації та проведення опитування із застосуванням поліграфа в Державній прикордонній службі України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 19 квітня 2022 року № 221. Серед основних завдань опитування вона передбачає: забезпечення прозорості, об'єктивності при підготовці та прийнятті кадрових рішень; підвищення ефективності проведення службових розслідувань (перевірок); запобігання, виявлення та протидія корупції та іншим ризикам, що можуть виникати в процесі оперативно-службової діяльності; забезпечення виконання завдань оперативно-розшукової діяльності [1]. Фактично даний перелік є узагальненням основних напрямів проведення опитувань із використанням поліграфа, які проводяться у наведених вище правоохоронних структурах України.

Крім того, збройна агресія Російської Федерації активізувала процес використання можливостей проведення поліграфологічних досліджень при роботі з особовим складом Міністерств оборони України та Збройних Силах України, в тому числі й Національної гвардії України [4; 6].

Що ж безпосередньо стосується можливостей забезпечення якісного кадрового добору до різних правоохоронних органів, то необхідно зазначити, що, враховуючи добровільний характер проходження такої перевірки, неможливо не підкреслити її важливість та вплив її результатів на прийняття певних кадрових рішень. Слід констатувати, що якісна перевірка потенційних претендентів на працевлаштування та зайняття певних посад є важливим засобом попередження виникнення ризиків протиправної діяльності співробітників правоохоронних органів у майбутньому. Аналіз нормативно-правових актів дозволяє виділити декілька основних блоків інформації, щодо якої проводиться опитування із використанням поліграфа, зокрема:

1. Інформація особистого характеру, яка має значення для якісного виконання службових обов'язків. Мова йдеться про виявлення фактів приховування кандидатом на працевлаштування певної інформації про себе, свої інтереси, специфічні хобі, залежності, переконання, приховані мотиви працевлаштування тощо, або ж надання недостовірної інформації про себе. Важливим є виявлення фактів наявності у кандидата різних видів залежності – алкогольної, наркотичної, ігрової тощо, що робить такого потенційного співробітника правоохоронних органів ненадійним та уразливим для кримінальної діяльності, пов'язаної із незаконним

збагаченням. Крім того, перевірка із використанням поліграфа може допомогти встановити той факт, що особа умисно не повідомила про всі свої родинні зв'язки або приховала ступінь близькості із певними родичами, які мають злочинний досвід чи проживають на території Російської Федерації, з якою Україна веде війну, та активно її підтримують тощо.

2. Причетність до протиправної діяльності. В ході опитування на поліграфі перевіряється інформація про відсутність у особи злочинного досвіду, її непричетність до вчинення певних корупційних правопорушень, а також відсутність зв'язків із організованою злочинністю. У випадку виявлення інформації, що вказує на наявність злочинного досвіду у особи, поліграфолог має зробити усе можливе, щоб встановити максимальний обсяг інформації з даного приводу задля її подальшої перевірки у інший спосіб. Особливої уваги отримують питання, пов'язані із причетністю кандидата до корупційних правопорушень та виявлення схильностей до їх учинення. Окрема увага приділяється зв'язку кандидата із організованою злочинністю на предмет особистої залученості до складу злочинних угруповань, входження до їх складу рідних чи близьких друзів особи. Виявлення такої інформації є тривожним знаком, що вказує на бажання організованої злочинності чинити вплив та протидію діяльності правоохоронних органів з середини через своїх осіб.

3. Зв'язок з іноземними державами. Даному напряму опитування завжди приділялася увага, проте з початком збройної агресії Російської Федерації його роль надзвичайно зросла. Це підтверджується подіями останніх років, коли відбувається активне виявлення іноземних «агентів». Даний блок питань спрямований на встановлення даних, що стосуються наявності у особи громадянства іншої держави, посвідки на проживання, що підтверджує право на постійне проживання на території іншої держави, або ж нерухомості чи іншого майна, зареєстрованого за кордоном. Крім того, важливим є встановлення фактів контактування респондента із представниками розвідувальних органів іноземних держав, вчинення дій з вербування кандидата у співробітники правоохоронних органів, а також його контактування із непередбаченими законом воєнізованими або збройними формуваннями. Ризик прийняття на роботу до правоохоронних органів особи, яка або безпосередньо взаємодіє з іноземними спецслужбами, або потенційно схильна до такої співпраці, створює значну загрозу для нормального функціонування системи усіх вітчизняних правоохоронних органів.

Тож підсумовано, що проходження перевірки із використанням можливостей комп'ютерного поліграфа є важливою складовою спеціальної перевірки кандидатів для працевлаштування у певних державних органах. Її роль значно зросла починаючи з 2022 року, відповідно вчені та практикуючі спеціалісти-поліграфологи повинні приділяти більше уваги якості методик проведення таких досліджень.

Список використаних джерел

1. Інструкція з організації та проведення опитування із застосуванням поліграфа в Державній прикордонній службі України : наказ Мва внутр. справ України від 19.04.2022 р. № 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0440-22#Text>

2. Інструкція з організації та проведення поліграфологами Національного антикорупційного бюро України психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа кандидатів на адміністративні посади в Офісі Генерального прокурора : наказ Ген. прокуратури України, Нац. антикорупц. бюро України від 04.11. 2019 р. № 265/131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v265_900-19#Text

3. Інструкція з організації та проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа у діяльності Національного антикорупційного бюро України : наказ Нац. антикорупц. бюро України від 01.09.2020 р. № 99. URL: https://nabu.gov.ua/site/assets/files/28497/nakaz_3.pdf

4. Інструкція з організації та проведення психофізіологічного дослідження персоналу із застосуванням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України :

наказ Мва оборони України від 14.04.2015 р. № 164 (у ред. наказу Мва оборони України від 22.07.2019 р. № 394). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0477-15#Text>

5. Інструкція про порядок використання поліграфів у Національній поліції України : наказ Мва внутр. справ України від 13.11.2017 р. № 920. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text>

6. Інструкція про порядок організації та проведення опитування особового складу Національної гвардії України з використанням поліграфа : наказ Мва внутр. справ України від 01.09.2017 р. № 749. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-17#Text>

7. Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі Міністерства доходів і зборів України : наказ Мва доходів і зборів України від 02.08.2013 р. № 329. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1748-13#Text>

8. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-І. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#top>

9. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#top>

10. Про національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>

Ключові слова: комп'ютерний поліграф, психофізіологічне дослідження особистості, правоохоронні органи, кадровий добір.

Keywords: computer polygraph, psychophysiological examination of personality, law enforcement agencies, personnel selection.

Колодіна Анна Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПИТАННЯ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Безумовно, розглядаючи криміналістичну технологію в контексті організаційного елементу розслідування, необхідно детально звернути увагу на типові алгоритми розслідування як базовий рівень адаптації криміналістичних технологій у практичну діяльність. При цьому такий підхід отримав підтримку в криміналістичній науці. Деякі вчені пов'язують ефективність існуючих і розроблення нових технологій розслідування злочинів із криміналістичною алгоритмізацією і плануванням. Інші дослідники зазначають, що алгоритмізація слідчої діяльності стає дедалі актуальнішою проблемою, яка потребує свого якнайшвидшого вирішення, адже використання криміналістичних технологій надасть очікуваний результат лише в поєднанні з алгоритмізацією їх використання. Слушно сказати, що концепція використання алгоритмів досліджується й у суміжних галузях наукових знань, зокрема в теорії оперативно-розшукової діяльності. Так працівник оперативного підрозділу, про що зазначає С. І. Ніколаюк, щоразу виробляє певний порядок дій, який формально можна визначити як алгоритм. Тож теорія ОРД має науково обґрунтувати максимальну кількість алгоритмів для забезпечення перекриття всіх можливих оперативно-тактичних ситуацій [1].

Загалом необхідно звернути увагу на те, що процес формування алгоритмів зазвичай відносять до 30-х рр. минулого століття. Так, відповідно до цієї теорії, поняття алгоритму може бути розглянуто на трьох рівнях: інтуїтивно-змістовному, на рівні формальних уточнень і на так званому прикладному рівні.